

МЕМОРАТИВНІ ПРАКТИКИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

БОГУЦЬКИЙ *Артем*

аспірант кафедри культурології,

НаУКМА

<https://orcid.org/0009-0002-8983-4759>

Комеморативні практики як культурне протистояння в російсько-українській війні

Постановка проблеми. Російсько-українська війна, якщо врахувати тільки її сучасний етап, триває вже понад 9 років і відзначилася не тільки військовими баталіями, але й активною боротьбою за культурну ідентичність та історичну правду.

У цьому контексті важливим аспектом є розгляд комеморативних практик обох сторін конфлікту, їхньої ролі у формуванні свідомості та сприянні консолідації нації. У цій статті ми дослідимо російські та українські комеморативні практики, а також їхню взаємодію та вплив на перебіг протистояння між двома країнами.

Виклад основного матеріалу. Уважасмо доцільним розпочати саме з російських комеморативних практик, адже саме вони є частиною загарбницької політики Російської держави, що, своєю чергою, стали головним стимулом для активізації українського культурного простору.

На початку повномасштабної інтервенції головною меморіальною практикою в Росії стало відзначення «Дня Перемоги» — це свято, яке входить в концепцію «руського світу» та виконує дві важливі функції. Перша з них полягає в акцентуванні уваги на перемозі як ключовій події в історії країни, підкресленні того, що росіяни — народ переможців. Друга функція полягає в сакралізації смерті як єдиної важливої умови для досягнення перемоги. Як результат, колективний міф про «Велику Вітчизняну Війну» сьогодні доповнився символікою так званою «СВО», яка стала релевантним продовженням ідей минулого. Нові герої, нові подвиги, нові «перемоги» і нові смерті, які слугуватимуть прикладом для живих.

Відповідно до цієї стратегії захоплення українського культурного простору пов'язане передусім з танатолатричними практиками: організацією військових кладовищ, пам'ятних дошок, перейменуванням вулиць на честь загиблих військових тощо. Як наслідок, насадження російського культурного простору відбувається разом з тим через утвердження культури смерті на окупованих територіях. Це передусім робиться для формування необхідного настрою пересічного громадянина Росії, який буде пов'язаний з бажанням помсти за свого родича, який загинув як «визволитель», та ідеї, що він бореться за історичну справедливість.

Важливим доповненням також може виступати нав'язування ідеї про колективне минуле й так звані «братські народи». Тому не дивно, що російські військові на початку вторгнення додавали до свого одягу «георгіївські стрічки», як своєрідну відсилку до однієї з форм колективної пам'яті, а також заново встановлювали пам'ятники Леніна на окупованих територіях.

Для України комеморативні практики слугують як засіб об'єднання нації навколо ідеї збереження національної ідентичності та захисту територіальної цілісності. На початок повномасштабного вторгнення головні з них стосувалися увіковічення подій, які були передусім пов'язані з Революцією Гідності, Днем Незалежності, Днем захисника Вітчизни, АТО: героїчною обороною Донецького аеропорту та трагедіями в Іловайську та Дебальцево. Під час самого повномасштабного вторгнення відбулися якісні зміни у світогляді багатьох українців. Прикро, що тільки з ракетними ударами ми змогли осягнути, що в нашому культурному просторі не місце пам'ятникам Пушкіна, церкві московського

патріархату та іншим проявам «Великої русскої культури», яку Росія використовує як ще один вид зброї.

Характерною особливістю українського комеморативного середовища є постійне протистояння російським фейкам та інформаційним атакам, які прагнуть дискредитувати Україну перед усім світом та посяяти розбрат усередині країни. В умовах цього протистояння були започатковані такі ресурси, як «Миротворець», «Книга катів українського народу» та «Книга пам'яті полеглих за Україну». Їхня діяльність спрямована на фіксацію і документування воєнних злочинів, виявлення зрадників українського народу та увіковічення пам'яті загиблих воїнів.

Висновки. Підсумовуючи, ми можемо стверджувати, що попри схожість українських та російських комеморативних практик головна якісна відмінність полягає в їхньому прагненні. Росія легітимізує свою агресію шляхом сакралізації смерті, як головного обов'язку російського громадянина, та увіковічення цієї жертвності для наступних поколінь. Українські ж, навпаки, спрямовані на фіксацію жертвності українців у боротьбі за збереження держави та засудження воєнних злочинців. Це протистояння відображено у двох головних тезах. З боку Росії звучить парадоксальний заклик «Можемо повторити», що підкреслює готовність до продовження агресії та імперської політики. З боку України ж звучить рішучий відгук «Не забудемо і не пробачимо», що підкреслює незламну волю українського народу, що підкреслює бажання закарбувати ці моменти в історії та не дати військовим злочинцям залишитися безкарними.

Це протистояння радше продовжуватиметься в майбутньому, де комеморативні практики відіграватимуть провідну роль у консолідації двох суспільств для досягнення своїх цілей.

Література:

- Культурний геноцид як складова частина міжнародного злочину РФ в Україні. (б. д.). *Національний інститут стратегічних досліджень*. Відновлено з <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/kulturnyy-henotsyd-yak-skladova-chastyna-mizhnarodnoho-zlochynu-rf-v>
- П'єр, Нора. Історія як захист від політики. (б. д.). *Historians.in.ua Інтернет-мережа гуманітаріїв в Україні і світі*. Відновлено з <http://www.historians.in.ua/index.php/en/istoriya-i-pamyat-vazhki-pitannya/117-pier-nora-istoriia-iak-zakhyst-vid-polityky>

Пьер, Нора. Всемирное торжество памяти. *Лятучы ўніверсітэт*. (б. д.). Лятучы ўніверсітэт. Retrieved from <https://fly-uni.org/stati/per-nora-vsemirnoe-torzhestvo-pamyati/>

Snyder, Timothy. (2023, 15 березня). Playing the Victim. Thinking about... | *Timothy Snyder: Substack*. Retrieved from <https://snyder.substack.com/p/playing-the-victim>

Abstract. The contemporary Russian-Ukrainian conflict, spanning over nine years, transcends traditional military confrontations, manifesting as a profound struggle for cultural identity and historical truth. This review delves into the significance of commemorative practices in both countries, emphasizing their role in shaping national consciousness and promoting societal cohesion.

Russian commemorative practices prioritize the sacralisation of death and the glorification of Russian achievements, often associated with justifying aggression.

In contrast, Ukrainian commemorative practices aim to unite the nation in preserving national identity and defending territorial integrity.

While the two nations share some commemorative practices, their fundamental divergence lies in their underlying intentions. Russia seeks to legitimize aggression by sanctifying death, whereas Ukraine focuses on commemorating the sacrifices made in its fight for statehood and condemning war crimes.

The review concludes that this confrontation is likely to persist in the future, with memorial practices continuing to play a vital role in consolidating these societies towards their respective goals.